

DE CONSERVANDA

austera qualitas, in quibusdam uerò dulcis, in nōnulis aut acida exuperat. Quin etiam ipsorum dulcia ea, quæ nondū cocta sunt, ac matura, quædam admodum sunt acerba, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in cerasijs nō semper. Ergo quæ dulciora sunt, magis quæ in testinis sunt, subducunt, sed minus grata stomacho sunt. Contra austera. Quæcunq; uero acida sunt, ea pituitosis excrementosisq; stomachis sunt apta. Si quidem austeris magis desiccant, & nō nihil ē incidūt. Porro ipsius arboris gummi communē oībus viscosis & mordacitatis expertib. medicaminibus facultatē obtinet, & ad arterias exasperatas accommoda est. Propriè aut, si quidem, quod quidam subscribunt, verum est, calculis vexatos adiuuat. Nam sic illi uenium partium inesset facultas quædam. Hæc ille. Plura Dioscorides libr. 1. c. 129. Plinius libr. 15. c. 15. & Simeon Sethi in Syntagmate.

De prunis. Cap. XII.

F Rigida sunt, laxant, multum profunt tibi pruna.

Prima. Duæ prunorum facultates hic referuntur. Ac prior quidē, quod corpus mediocriter refrigerent. Dulcia. n. (quemadmo-

admodum libr. 2. de medi. simp. purgã. c. 19. à Mesue scribitur) calido frigido temperata, aut paulo frigidiora: humida ordine 2. *μέσα*. i. dulcacida, frigida principio secundi. Oīa tñ refrigerant. Quare Lusitani, qui calidā incolūt regionē, carnium suarū cocturā pruna plerunq; immiscent, & potissimum Damascena. Posterior uero, q̃ aluum moueant: Et hoc Galenus quidem lib. 2. de ali. facul. c. 31. ita scribens cōfirmat. Corpori, inquit, ex hoc fructu minimū alimēti accedit: utilis tñ est iis, quibus propositū est, ventrem mediocriter humectare ac refrigerare. Ipsū. n. cū humiditatis, tum lentoris sui gratia subducit. Quod certe de maturis intelligendum: cruda. n. quēadmodum Auicenna testatur, nō parū adstrictionis præferunt. Et quanquā posterior hæc prunorum facultates, nō secus atq; prior etiā, Damascenis ferē attribuitur, Armenis tñ potius adscribenda erat, vt quæ, Auicenna & Mesue testib. præterea c. 2. era magis alterēt, largiusq; soluant, Vsi vero maximē sunt matura immatura minus. Optima aut inter ipsa, & humanæ naturæ convenientissima sunt oblonga, carne cum dura tum exigua, siccitate nonnulla participantia, cortice exteriore tenui, sapore non prorsus dulcia, sed *μέσα*, idest, dulcacida, qualia Damascena cum primis habentur.

DE CONSERVANDA

tur. Hæc. n. mediocriter humectât ac refrigerant. Multa porrò & uaria prunorum genera reperiuntur, non oïum tñ usus approbat: Et ex ipsis agrestia quædam parua, dura, acerbaq; & cibo iniucunda, Galeno α' γρηγοροκκλημδα, vulgo pruneola siue prunula nominâtur. Germanicè. *Sleen*. Horū fructus, inquit Galenus lib. 7. de sump. medic. facult. cap. 35. euidenter astrictiorius est, ventrèq; sistit. Quo fit, ut aquam nōnulli uentrisistendo accommodatissimam inde eliciant. Cæterum pruna, quæ uentris subducendi gratia sumuntur, in aqua frigida priusq; ingerantur, aliquandiu præmaceranda sunt. Ita nanq; præparata magis tum humectat, tum refrigerant, adeoq; ad appetentiâ, quæ collapsa fuerit, excitandam, & ad flauam præterea bilem, quæ in uentre habetur, detergendâ ac subducendâ accōmodatiora fiūt: Quare biliosis etiam non solum febrib. sed alijs quoq; morbis salubria redduntur. Pruna recentia atque humida siccis ualētius quidē alterât, sed excrementitium magis & peioris succi corpori præbent alimentum, Sicce uerò non solum ad nutritionem accommodiora sunt, verum magis et magis corroborât. Qd̄ de prunis hoc loco diximus, idē de cerasis quoq; aliquot intelligi pōt, sed horū humiditas q̄ illorū subtilior ac minus lēta effi-

VALETVDINE. 137

est: quo sic, at minus etiā alant. De pru-
nis Dioscorides lib. I. c. 137. Galenus &
Mesues locis paulò ante citatis, & Au-
cena lib. 2. Cano. cap. 541.

De persicis, racemis, & passulis. C. XLII.

Persica cum musto vobis datur
ordine iusto

Sumere, sic est mos nucibus so-
ciando racemos.

Passula non spleni, tussi valet, est
bona reni.

Duo præcepta cum primis hoc loco
traduntur.

Ac primū quidē, vt mustum cū persi-
cis bibatur, aut sane persica simul cū mu-
sto exhibeantur. Mustū namq; calfacit
admodū, ebullitionemq; in corpore ef-
ficat, sed persica ebullitionē hanc atque
calfactionem frigiditate sua cohibent
& moderantur. Contrā verò persicis, cū
vehementius refrigerent, meritò adhi-
betur mustum, quippe quod frigiditatē
eorum, ne ventriculo noxā inferant, ca-
lore suo facilè mitiget ac temperet. De
persicis suprā cap. 7.

S E C V N D V M verò, vt vuarum ra-
cemi cum nucibus edantur: quod de ar-
dis potissimum & antiquis nucibus in-

N 5 **alligen-**

DE CONSERVANDA

telligendū est: virides etenim ac humi-
de p se salubres cēsent. Antiquæ verò &
aridæ excellenter siccāt adeoq; ob oleo-
sam suā qualitātē prōptē in corporib; ac-
cendunt. Iure igit vuarū recemī cū ipsis
mandēdi veniunt, ut q; exiccationi atq;
inflammationi humiditate sua resistāt.
De nucibus copiose supra cap. 13.

TERTIO deinde versu tradit passu-
las siue vuas passas lieni officere. Ipsum
enim cōi ratione dulciū oīum obstruūt
atq; lædunt. Hinc Galenus in libro de
attenuante diēta cap. 9. in eum modum
scriptum reliquit: Vuæ passæ si non sint
adstringentes, lieni quidem & hepati tu-
mentibus non conducunt: thoraci tñ ac
pulmonis affectibus cōducunt. Renibus
etiam conferunt, eos. n. lauant & abster-
gent, urinamq; cient. Renes nanq; mul-
ta ad ipsos deriuata humiditate mūdantur.
Sed de his quoq; supra cap. 9.

¶ De ficibus. Cap. XLIII.

S Cropha, tumor, glandes, ficus:
cataplasmate cecidit.

Iunge papauer ei, confracta foris
trahit ossa

Hic quæ ficuum cataplasmatibus modo
impositarum facultates referuntur: Ac
prior quidem, quod cum aqua siue alio
quopiam conuenienti liquore decoctæ
humidatq;

humidæq; impositæ, scrophulas, glâdes
 atque tumores discutiant. Per scrophu
 las verò, quæadmodum doctissimè à la-
 no Cornario in c. 8. lib. 1. Macri scribit,
 Latinis nō recepto adeò uocabulo, stru-
 mæ intelliguntur. Vt aut ex Græca uo-
 ce factum esse. Sicut. n. Græci *χοιράδες*
 appellant, quas nos strumas dicimus, sic
 visum fuit huic, qui primus scophas ap-
 pellauit eos glandularū circa collum ac
 guttur tumores, Græca uocis etymo ex-
 primere, *χοιράδες* enim ἀπὸ τῶν χοίρων
 appellatæ sunt, hoc est, à porcis ac sui-
 bus, Vel quod, Auicenna. 3. 4. tract. 2. ca. 9.
 teste, ob edacitatē haud raro circa hoc
 animal reperiantur, uel quod earū figu-
 ra porcis plurimū adsimilest. Per Glan-
 des accipiendus hoc loco abscessus, ut
 Guidoni Cauliaco placet utcunq; mol-
 lis, vnicus, mobilis, & separatus à parti-
 bus circuniacētibus, in emunctorijs plu-
 rumq; nascēs. Vulgo *Hagedrusen*, è glan-
 dis forma, quā præferre vī, nomen cla-
 turam accepit Lege Io. Tagaultiū lib. 1.
 instituit. chiru. c. 13. Porro per tumores
 quælibet inflationes in quauis corporis
 parte exortæ intelligi possunt. His em
 omnibus curandis ac maturandis ficus
 in aqua cum momēro aceti, ut penetra-
 tionē earum adiuuet, decoquēdæ sunt,
 donec mollescāt: mox liquore per colū
 trāsuso ficus ipsæ in mortario contun-
 dendæ.

DE CONSERVANDA

dēdē, ac cum eodem rursus cataplasma in-
formandum Cataplasma autē propriē
medicamentū vocat, q̄ ē plātis uiridib.
contusis, vel iisdem ad mollitudinē vsq;
in decoctis componitur, id q̄ innuitur
etiam vulgato versiculo.

*Tunc cataplasma facis, cum succum ponis
& herbam.*

Posterior verò facultas: quod cū pa-
pauere imposte ficcus fracta extrahatur
ossa. Quæ sanè loco erraticum illud pa-
pauer intelligendum est, quod in aruis
passim nascitur, flore rufo, & capite pol-
licaris vnguis magnitudine. Pueri in
Scholis, ἐγκαυσόν. i. atramentum libra-
riū ex contritis florū folijs conficere so-
lent. Germanice, Klapper of Koren roose
Dioscortdes. lib. 1. c. 145. de folijs eius
priuatim testimoniū p̄bet, q̄ cū ficbus
cataplasmatibus modo imposta ad extra-
hendū ossa fracta cōducāt. Sed adscribā
ipsius uerba Ὑπάρχουσιν δὲ ὀλυνθοὶ καὶ
ὁσαῦν μέλας ἀγρίας φύλλοις. i. grossi
cū syluest. papaueris folijs ossa extrahūt.

Vermiculos veneremque facit, sed
culibet obstat.

Duo hic traduntur effectus ficuum.

PRIMO, nanq; ex largiore ipsarum
vsu pediculorum multitudo prouenit:
Quod de ijs potissimū intelligendū est,
quæ, vt refert Gale. lib. 2. de alim. facul.

cap. 8.

cap. 8. & post hunc Auicenn. 2. can. cap. 283. mature prorsus ac sicce sunt quandoquidē sanguinem non admodum bonum, sudoremque multum gignunt, deinde verò ad venerem irritant. Excrementitię. n. sunt, & inflationes pariunt, quibus virga erigitur, & uenerę roborantur vires. Plura suprà cap. 9.

¶ De mespilis. cap. XLIIII.

Multiplicant mictum, ventredant mespila strictum. Mespila dura placent, sed mollia sunt meliora.

Duę mespilorum vtilitates hoc loco recēsentur: Vna quidem, quod mictum siue vrinam multiplicent atque augeāt. Quod certē non primò, & per se ac propria sui ratione efficiunt, sed ex accidenti. Fæces. n. cōprimendo indurant, quo fit, vt ventris humor ad vesicā distribuatur. Quinetiā ratio adsignari pōt similis illi, q̄ est apud Hipocratē aph. libr. 4. apho. 83. Mictio noctu plurima facta paruam significat deiectionem. Qñ, inquit philothæus. multa & magis confera distributio facta est in iocinore, & alio diriuata est materia, ideo multę vrine fluxerūt, parū aut stercoris: & è cōuerso, si multa stercoris deiectio fiat pauca erit vrinarū excretio, eadem de

Mespilorum vtilitates duę.

Mictio nocturna.

cau a.

DE CONSERVANDA

causa, nam parua distributio facta est, & ideo est parum urinae, multa autem per ster-
cus deiection, quoniam in uentriculo maneat
humidum. Altera uero, quod uentrem deti-
neant, idque praestans, maximè qualitat-
is ratione, quae inest ipsis acerbissima admodum
& styptica. Ex quo inferuntur hoc loco, mes-
pila dura placere, quippe quae ob adstri-
ctionem alui, fluenti in cibo accommo-
datissimè exhibeantur, sed mollia esse
meliora, ut quae magis nutrant, & alui
minus sistant. Illud porro neminem la-
tere debet, omnibus huiusmodi par-
te vescendum esse, non autem affluenter,
ut pyris, persicis, ficibus, uuis, & simili-
bus. Nullo enim ipsorum ut alimento,
sed ut medicamento potius indigemus.
Quod satis quidem colligitur ex sapo-
ris acerbitate, & duritiae substantiae, ut
quae extra hoc quod ferò in arbore maturi-
tatem consequatur, minus etiam quam ut edi-
queant, mollescant. Atque hac sanè de
causa, priusquam edantur, reponi solent
donec emolliantur. Sic enim quam plu-
rimum ex acerbitate & stypticitate amittunt,
& in cibo suauiora fiunt.

De Musto. Cap. XLV.

Prouocat urinam mustum, cito
soluit, & inflat.

Tres hic enumerantur commodita-
tes musti.

PRIMO

PRIMUM enim urinam prouocat. Si quidē fecibus eius nitrorum quippiam inest, ac tergendī facultas, atq; eam ob rem ubi in vesicam descenderit: ipsam mordicās ad urinę profusionē impellit. Qui tñ versus non de quolibet musto, sed de eo solūm intelligendus est, q̄ facies habet mordicantes. Eiusmodi porro ex Rhenensibus non pauca reperias Mustum. n. cui fæces insunt crasse non mordicantes, quemadmodū suprà c. 26. ostēdimus, meatos obsepit atq; obstruit urinarios, ita vt urina potius supprimatur.

Deinde ventrem soluit: Viscera. n. introfā & falsa facis suę qualitate abstergens ad deiectionem incitat.

TERTIO uerò inflat qđ quidē propterea contingit, q̄ in corpore excitat ebullitionē. Inde. n. flatus proueniunt. Sed de his oībus satis suprà cap. 26.

¶ De Ceruisia & Aceto. Cap. XLVI.

Cassos humores nutrit ceruisia, vires

Præsta, & augmentat carnem, generatque cruorem,

Prouocat urinam, ventrem quoq; mollit, & inflat,

Frigidat & modicum, Sed plus desiccac acetum.

Frigidat

DE CONSERVANDA

Frigidat, emaceratque melanch.
dat, sperna minorat,
Siccos intestat nervos, & pin-
guia fccat.

Duo hoc in loco peragunt: Primò.n. breuiter octo ceruissę proprietates percurrunt. Quarũ prima quidẽ est, quòd crassos humores in humano corpore generet: idq; maxime si vino comparetur. Porro iuxta materię varietatẽ, vnde cõficitur, aliam in se atq; aliã recipit vel incraassandi vel extenuandi humores rationẽ. Siquidẽ ex crassiore substantia crassiores ex tenuiore verò tenuiores humores procreari par est. Secũda, q̃ robur addat. Tertia, quòd carnẽ augeat.

QVARTA, q̃ bonũ gignat sanguinẽ. Quæ quidẽ tres proprietates potissimũ intelligendæ sunt de ceruissia multæ substantiæ, non nimis recenti, neq; nimis inueterata, ex optimis granis ritè & pfectè cocta: qualis Erphordiẽsis cūprimis existit. Ea.n. multũ habet substantię boni est succi vberimum corporib. exhibet alimentum, & vires auct.

QVINTA, quòd vriam prouocet, quæ proprietates claris maximè conuenit ceruissijs, quibus plurimum incoctum est lupuli: qualis est Embecens. Ea namque ob lupuli copiam celerrimè penetrat. & vrinem prouocat.

SEXTA,

Sexta, quòd uentrem molliat. Eiusmodi inter triticeas *Hamburgensis* existit. Grati saporis est, multum substantiæ habet, copiosum & boni succi alimētum prabet, sanguinem bonum generat, & in soluenda aluo per se, aut cū butyro Phrysio primum locum sibi uēdicat. Minus tñ conuenit illis, quibus ea put non admodum firmum est, quippe qui ex ea faciliè inebrientur.

Septima, quòd flatibus uentrem distentat; idque maximè præstat *Ceruisia* cruda, hoc est, malè & imperfectè cocta, quæ certè, præterquàm q̃ agrè concoquitur, inflationes etiam & obstructions gignit, urinamque remoratur: impingat tamen admodum. In hac classe *Coyta* *Hollandiæ* referenda est.

Octaua, q̃ paululū infrigidet: Eiusmodi censentur cumprimis *ceruisiæ* *Hollandiæ*, *Brabantiæ*, *Hannoniæ*, *Flandriæ*, & quibus plebei homines vulgò vtuntur. Eæ nanq; omnes uino collatæ refrigerandi facultatē habere uidentur. Vbi sciendum, *ceruisiam* cōfici posse ex *auena*, *hordeo*, & *tritico*, sed iuxta materię rationem diuersa ei inducitur tēperatura siue qualitas. Quæ namque ex *hordeo* fiunt, frigidiores euadunt. *Hordeum* enim refrigerat, siccaturque in primo abscessu. Quæ ex *hordeo* simul atque *auena*, minus alunt, nec inflant, neque

Ceruisia
prepara
tio.

DE CONSERVANDA

seque obstruunt admodum. Quæ vero ex tritico, calidiores existunt, magisque tñ obstruunt, tñ nutriunt. Crassiores ceruissæ tenuioribus tardius cōcoquantur, atque in corpus uniuersum distribuunt magis tñ nutriunt. Tenuiores vero contra citò alterātur, in partes corporis celesiter rapiuntur, mouent urinam, & parū alunt. Mediocres omnia faciunt mediocriter. Pessima habenda est ceruissia, quæ conficitur ex rebus inebriantibus, nimirum ex lolio, vel chamæpeuce. Ea enim adeo efficitur valida & halitiosa, vt parum absit, quin bibentes paulò immoderatus ad insaniam redigantur, maximū capitis dolorem generat, & neruos lædit. De ceruissia plura supra capit. 17. & 18. Est præterea eruditissimum Ioannis Placotomi de natura & uiribus ceruissiarum opusculum in omnium manibus, unde facillè suppleri queant, quæ hic considerantur.

Aceti, proprietates quinque.

SECUNDO deinde loco quinque acetifacultates enumerantur. Ac prima quidem quod exiccat. Secunda, quod refrigeret. De temperatura vel maxima est inter autores controuersia, aliis frigidam, aliis contra calidum adstruendis. In hoc tamen præcipui consentiunt quod uim habeat refrigerandi magis, quam calfaciendi. Exiccat tercio gradu, estq; ualde tenue partium crassos

&

& glutinosos humores attenuat, atque incidit, humorumque putrefactioni vel maximè resistit. Eamq; ob rem medici peste grassante cum in cibo, tū in potu aceti usum mirificè cōmendant. Hinc sane. 3. 1. doct. 5. cap. 1. Auicē. inter alia sic ferme de eo scribit: Aceto p̄terea pestis tpe uti in cibo atq; potu nocumenti ipsius securitatē p̄stat. Tertia, q̄ emaciet, hoc est, macrum reddat: Vehemēter. n. attenuat, incidit, ac desiccet, & excellentius si, vt 3. 1. do. 4. c. 5. Aui. tradit, ieiuno vsurpēt stomacho. Assiduus tñ atque immoderatio eius vsus plurima omnino adfert incommoda. visum namq; debilitat, pectus ac pulmonem offendit, & tussēs cōmouet. Hepati quoq; inimicū est: Si q̄ dē, vt Tra. 3. ad Soltanum Babylonie Rabbi Moyses autor est ipsum radit, sanguinemq; eius dealbat. Stomacho p̄terea, iuncturis, & neruosis oibus mali nonnihil immoderatioe vsu ingenerat articularesq; dolores, tremores, & paralysis excitat. Proinde qui frigido sunt & sicco temperamento, quiq; inualidū pectus, pulmonem, hepar, stomachum, & neruos habent, ab aceto abstineant, aut modice saltem eo utantur.

QVARTA, quod generet melancholiam. Frigiditate. n. sua & siccitate ipsum hepar refrigerat & exiccat, atque ad generandā fecem melancholicā opportunum.

DE CONSERVANDA

eunum reddit, quæ deinceps faciliè in ve-
ram melancholiã uertitur Hippocrates
lib. 3. de uisitat. in mor. acut. apho. 38.

QVINTA, qđ Veneris appetentiam
rescindat & semē imminuat, Nimiū. n.
attenuat, incidit, exiccat, & refrigerat.
Cibariorū tñ appetentiã suscitāt. Harū
facultatū lib. 3. ad Almanforē. c. 17. Rha-
zes ēt meminit. Acetum, inquiens, frigi-
dum est & siccum, maciem efficit, uirtu-
te destrui, sperma minuit, bilemq; cor-
roborat nigram, flauam uero demolit,
sanguinemque debilitat, & cibos quib.
admiscetur, attenuatque incidit.

ULTIMO tandē versu tria compre-
hendunt. Ac primum quidē, qđ macris
noceat. Cū. n. acetū excellenter atte-
nuet, incidat atq; deficiet, ex necessita-
te ēt maciē auget. Quippe similibus, vt
Galen. lib. 2. c. 10. de sanit. tuen. testat,
quamlibet excessum augefcere par est,
contrarijs verò remitti autem minui.

SECUNDVM, quòd noceat neruis;
Exangues enim sunt, & cum tenuē sit,
valde eos penetrat. Plura de hoc supra
cap. 17. in acida ceruisia.

TERTIVM, qđ immodicē pinguiā
corpora emaciet: atq; eius quidē ratio
iā reddita est. De aceto plura Diosc. lib.
5. c. 17. Galen. lib. 1. de simpl. med. facul.
c. 19. & deinceps & lib. 8. eiusdē operis
cap. 22. & Simeon Sethi in Syntag.

¶ De

Rapa iuuat stomachum, nouit
 producere ventum,
 Prouocat urinam, præstatque in
 dente ruinam.
 Si male cocta datur, tibi torsio sic
 generatur.

Hic tria cū primis raporū recensentur *Raporū
 commoda, & incō-
 moda.* Ad primū quidē q̄ stomachū
 iuuent. Secundū q̄ flatus gignant. Ter-
 tium, q̄ urinam prouocent. Quæ sanē
 omnia de his intelligi debent, quæ bellē,
 & præcipuē cum pinguibus carnibus p̄
 coquuntur. Ea. n̄ iucundiora ac gratiora
 stomacho fiunt, satis tum nutriunt, tum
 impinguant, sed humentem ac fluxam
 carnem creant, status & genitale semen
 generant, Veneremq̄; stimulant, urinam
 prouocant, fauces leniunt, atq; thoracē,
 ac uisum pigetere, ut Auenzoar & Auer-
 rhoes testantur, peculiari quapiam pro-
 prietate roborant. Fertur etiam quod si
 bræ illorum, siue caudæ, aluum fortiter
 moueant. Atque hinc sanē uulgati exco-
 gitati sunt versiculi.

*Radix rapa bona est, comedenti dat tria do-
 na,*

Visum clarificat, uentrem mollit, bene bōbit.

SECUNDO deinde loco duo eorun-
 dem referunt incommoda. Nā & dentes
 lædunt,

DE CONSERVANDA

lædunt, & torsiones sine tormina in ventre suscitant. Atq; his quidem malis cruda maxime obnoxia sunt. Primum. n. nō ægrè modo dentib. franguntur uerum etiam minus iusto in uentriculo conficiuntur: quo fit, ut & ipsa corrumpantur: & foetidos præterea halitus dentib. suggerant, acciditq; duplici ita noīe dentes offendi, commanducatione nimirum & halitu. Deinde uero ad istum modum liberalius ingesta, concoctu sunt difficiliora, ac situlenta magis stomachoq; noxia. Nonnunquam autem & uentrē mor dicant. Quorum posterius etiam uulgate nobis indicatur versiculo.

Ventrem sepe rapis, si tu uis uiuere rapis,

Crebrior raporū vsus crassum humorem generat, & obstructions iecoris parit. Ventrem nec sistunt, nec mouent. Inter radices tamen omnes, quæ quidem edendo sunt, rapa corporis nutritioni vel maximè conueniunt, idq; ex saporis iacunditate facillè deprehenditur. Ea enim eduliorum omnium natura est, ut amara, & quæ linguam contrahunt, minus: dulcia uero magis alāt. Rapa autem cum aliis radicibus dulciora sint minusq; linguam contrahant, maius etiam aliis præstare alimentum, magisq; victus salubris rationi conuenire, consentaneum est. Sanguinem tamen crassorem & melancholicum generant,

nerant, cum minus iusto in ventriculo, ob concoctoriæ facultatis imbecillitatē conficiuntur. Concoctionem autem diu turniorē postulant, eaq; sunt laudatissima, quæ primæ ebullitionis aqua segregata & abiecta, bis per coquuntur. Cruda, ob prædictas paulò ante causas, nullo modo edenda sunt. Cymæ raporum decoctæ mandunt, & urinā cient. Rapū muria conditū, uel cū aceto & sale sumptū, minus q̄ dē alimēti sufficit, sed multò magis appetentiam recreat. Huius semen triū & magna copia haustū, Venerē suscitāt. Ferūt, q̄ si quis hoc ipsum semen cū calamintha & Lemnia terra cōmixtumumat eo die neq; veneno, neq; morsu uenenati animalis lædi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur. Plura Dioscorides lib. 2. c. 104 Plinius lib. 18. c. 13. Gal. lib. 2. de alimen. facul. c. 62. & li. 6. de simp. med. facul. c. 98. & Simeon Sethi in Syntagmate.

De animalium visceribus. C. XLVIII.

E Geritur ratde cor, concoquitur quoque dure.

Sic quoque uenterculus, tamen, exteriora probantur.

Reddit lingua bonum nutrimentū medicinæ.

Concoctu

DE CONSERVANDA

Concoctu facilis pulmo est, cito la-
bitur ipse.

Et melius cerebrum gallinæ, quam
reliquorum.

Cor.

Agitur hoc loco de natura & faculta-
te viscerum, quæ homines cibi causa ex
animalibus seccant. Recensentur aut num-
mero quinque. Quorum *Primum* quidē]
est, Cor tardè tum concoqui, tum per in-
testina descendere. Caro. n. eius dura est
cui, vt ægrè concoquatur, & tardissimè
descendat, natura comparatum est: tes-
tis Gale. lib. 3. de alimen. facu. c. 11. Cor,
inquiens, substantia quidem caro est fi-
broso ac dura, ideq; ad coquendum est
difficilè, & tardè permeat. Huc iecur quo-
que referendum videtur. Nam ut ibidē
testatur Galenus, omnium animalium iecur
crassi est succi, ac ad coquendum dif-
ficile tardeq; permeat. Renes itidem pra-
ui admodum sunt succi, & concoctu dif-
ficiles. Galenus ibidem c. 5. *Secundum* est
stomachum quoq; ægrè concoqui & len-
tè transire. Est. n. membrū cartilagino-
sum ac nerueum, neq; facile in bonū san-
guinem mutari pōt. Cartilaginosa. n. du-
ra sunt, neruæ uero animalium particu-
læ succum absolute pituitosum gignūt.
Oribusio lib. 4. Synop. ad Eustachium fi-
lium c. 7. teste. Gal. lib. 3. de alimē. facul.

Stoma-
chus.

cap. 12. in hunc ferè modū de eo scriptū
reliq: Durior carnia. est stomachus, ob
id ēt si ritè conficiatur succū tñ gignet
nō planè sanguineū: neq; inculpatū, sed
frigidiorē, ac crudiorē. Proinde multū
temporis req̃rit, priusquā satis cōfici &
in p̃bū sanguinē mutari queat. In extre
mis tñ partibus, nēpē in fundo & orifi
cio, facilius cōficiť, vt in q̃bus pinguior
sit, & carniū naturæ propinquior.

[*Tertium*] est, Lingūā boni esse alimentī *Lingue.*

idq; maximē Auic. lib. 2. Cano. c. 145. te
ste, circa radicem. Illic. n. suauissima est,
facilē cōcoquitur, & p̃bū corpori alimē
tum p̃stat, quū fungosa alioq; laxa ve sit,
& respectu solidioris carnis, parū alimē
ti habeat. Inter oēs tñ porcellinæ potissi
mæ sunt, vt q̃ ablata circūcingente pellī
cula a structoribus ac prægustatoribus
principiū carni æq̃ parent aprugnæ. Bo
uillæ ob exuperatē humiditatē parū in
victus salubris rōne cōmendant. Quam
obrem ipsis esuri obsonatricis artis perī
ti, caryophylla inferere solēt. priusquam
assentur, sic illarū humiditas contempe
ratur, edendoq; accommodaciores fiūt.

[*Quartum*] est, pulmonem faciliē & con- *Pulmo.*

coqui, & per intestina descendere, mol
lis enim admodum est & rarus. Paulus
lib. 1. cap. 85. hæc sic tradit: Pulmo faci
lius quidem, vtpote fungosus, concoqui
tur, sed leuicrem cibum præbet, pituitæ

O gene.

DE CONSERVANDA

generandæ efficax. Agnus uero pul-
mo, licet pro alimento minus cōueniat,
medicamenti tñ vim possidet. Imposita
enim, ut auctor est Dioscorides lib. 2. ca.
37 & Galenus lib. 11. de simp. med. facul.
cap. 8. attritus a calceamentis contractos
ab inflāmatione tuetur & sanat. Idē tra-
dit Auicē. 2. Can. cap. 568. *Quintum* est
gallinæ cerebrum oīum esse præstantissi-
mum. Vbi sciendū in primis, cerebrum
esse pituitosum, crassi, vitiosi q; succi. Lē-
tē transit, concoctionis aduersatur, sto-
machum lædit, & nauseam excitat: idē
rectē uulgo ad corrigendam frigiditatē
& humiditatē, cum sale, & puluere zin-
giberis, aut piperis cōdiri, solet. Suillum
nature inimicum est. Ouillū uero, vitu-
linum, leporinum, cuniculinum, & cum
sale ac calidis speciebus mandi cōcedit.
Inter oīa tñ cerebrū gallinæ facilē pri-
mā laudem obtinet. Abundē. n. nutrit,
genitali semini adiicit, & cerebri substā-
tiā auget, unde & his, qui tardiori leuitō
riq; ingento ac mente sunt, prodesse dī.
Dioscoridi li. 2. c. 43. sanguinē a cerebri
membrana profluentē sūt. Quod Auī.
lib. 2. Can. c. 129. & 296. ad fluxū sangui-
nis nariū transitulit, nempe qui membra-
nā cerebri uitio contractus sit. Cerebrū,
inquit gallinæ, prohibet fluxum sangui-
nis narium, accidentem ex velaminibus
cerebri. Plura de hoc supra c. 9.

¶ De

Cerebrū.

¶ De semine fœniculi. Cap. XLIX.

S Emen fœniculi pellit spiracula
culi,

Hoc in loco traditur, semen fœniculi *Fœnicu-*
quod marafron Græcè dī, flatus dissipa- *lum.*
re atque expellere, idq; maximè ratione
caliditatis: Nam, ut lib. de simp. med. fa.
c. 97. Galenus memoriæ prodidit, tam
valenter excalfacit, ut ex tertio ordine
excalfacientium censerī promereatur,
desiccet uero non æquè, sed ipsum quis-
piam in hoc primi esse ordinis posuerit
proinde lac procreat, quod si admodum
desiccaret, non sane efficeret. Suffusus ē
ratione auxiliatur. vrinas mentesq; ciet.
Ex esu præterea seminis fœniculi manāt
& alia quædam commoda. In febribus.
n. nauseam, & stomachi feruorem ex a-
qua frigida potum sedat, stomachū pur-
gat, oculorum aciem reficit, & cū vino
decoctum uitulētorum uermium ictus
sanat. Contritæ radices, & cum melle illi-
tæ, morib. canum medentur. Quæ qui-
dem oīa a nonnullis, memoriæ prospici-
endæ gratia, hisce uersib. inclusa sunt.

*Bis duo dat marathrum, febres fugat atque
uenenum.*

*Et purgat stomachum, lumen quoque reddit
acutum.*

Trāscripta aut ea sunt partim ex Dio-
scoridis lib. 3. c. 67. partim uero ex Au-
scen.

O 2

DE CONSERVANDA

cen. lib. 2. Can. c. 281. Quo sanè loco inter
alia refert Auicen. èt Democ. existimaf-
se, serpentes, & uermes venenatos recen-
tis foeniculi semine pastos senectam ex-
uere, oculorumq; aciem succo eius refi-
cere, veris initio, ubi latebris relictis in
apricum prodiderint. Vnde intellectum
est, hoium quoq; caliginē præcipuè co-
releuari. Plura hac de re Nicæder sub ex-
ordiū Theriaca, Pli. li. 8. c. 27. & lib. 19.
c. 9. & lib. 20. c. 23. Macer. lib. 1. capi 16. &
Mesues c. 1. de ægri tudinib. oculorū. At
tamen cum concoctioni aliquantulū re-
nitatur, & exiguū, prauiq; succi alimen-
tum corporib. exhibeat, nō ut alimento,
sed ut medicamēto potius fœniculo uten-
dū est. Proinde aliis interim cibis ipsum
vice condimenti, & vt eorum prauitatē
corrigat, adhibemus. Quēadmodū. n. pe-
troselinum nōnunq̃ cū lactucis, ut earū
humiditas & frigiditas cōtemperent, sic
èt cum cucurbitis interdum, aut rapis,
ut prauitas eorū minuatur, fœniculū de-
coquere simul & mandere cōsueuimus.

¶ De Aniso. Cap. I.

E Mendat visum, stomachū con-
fortat Anisum.

Copia dulcoris anisi sit melioris.

Duæ hic referuntur vtilitates anisi.

Anisi vtilitates.

PRIMO namq; visum emendat, & ma-
ximè quidem foris impositū. Atq; hinc
sanè

sanè apud Pliniũ lib. 20. c. 17. naturalis
hĩst. Epiphoris oculorum ẽ vino radicẽ
eius tusam ab Iolla ıponi solitã legimus.
Ipsũ cũ croco parĩ mō & vino, & p se
tritũ cũ polẽta ad magnas fluxiones, ex-
trahẽdaq; , si qua in oculos inciderint.

Secundo deinde loco stomachũ robo-
rare dĩ, q̃ profectò de semine eius potĩs-
simũ intelligẽdũ est. Illud nãq; vt lib.
6. de simpl. med. fac. c. 44. Galen. adserit,
maximè vtile est acre & subamarum, vt
propẽ ad viẽtium accedat caliditatem.
Est aut̃ & in siccando tertii ordinis, sicut
& in calfaciendo. Stomachũ igitur calfa-
cit, & qui in ipso sunt, humores crassos
ac frigidos, lĩtosq; attenuat, incidit, li-
quidosq; & expulsionĩ accõmodos red-
dit. Inflationes quoq; , quæ ab iisdẽ pro-
ficiscũtur, discuti. atq; hinc adeò fit, vt
stomachus in repurgetur, tum exiceat,
& onere, quo grauatus fuit, deposito, ro-
boretur. Quinẽt visui eadẽ rõnẽ cõferre
existimandũ est, q̃ppe cui nihil equẽ no-
ceat atq; stomachi ıpuritas. Hinc. n. im-
purĩ, foetidi, & turbulẽti fumi ad oculos
sublati noxã spiritib. visũ inuehũt. Me-
lius ad hoc semper recẽs, plenũ, nõ fursu-
rosũ, dulcedine & odore pĩstas. Prẽter
has utilitates & aliæ q̃ plurimæ à Dio-
scoride lib. 3. ca. 56. Plinio loco paulo an-
te citato, Serapione c. 242. & Auic. lib. 2.
Cen. c. 1. recẽsentur. Oris enim halitum

O 3 in cun

DE CONSERVANDA

iucundiores facit, doloris leuamētum præstat, urinā ciet, discutiendi vim hēt, aquam quæ subit cutē dissipat, porū sitim ex falsis humorib. contractam extrin-
guit, animalium uenenis aduersatur, ualet ad inflationes. Alium & alba sceminarū profluvia rostum sistit, lac ad mamas elicit, Venerē stimulat. Dyspnœas a pituita profectas totum purgat, cū melle sumptum melius. Vetus & antiquis ex frigore hepaticis affectibus prodeit. Iecoris, lienis, renum, uteri ac reliquorum ēt uiscerū obstructions tollit. Vias. n. ab humoribus crassis, frigidis, ac lentis pclusas & obsessas aperit. Atque ob id febribus, quoq; opitulatur antiquis. Dolores capitis leuat, suffitiū narib. cū rosaceo tritum instillatumq; fractis auribus medetur.

¶ *De spodio. Cap. LI.*

SI cruor emanat, Spodium sumptum cito sanat.

Spodium. Spodiū sanguinis profluvia hic sistere traditur: quod de spodio ab Arabibus nobis descripto potissimum intelligendū uenit. Hoc, ut ex Auic. 2. Can. ca. 617: colligitur, non est nisi radices cannarum arundinum uel adustæ. Quare cum eo, quæ Græci antispodio appellant, conuenire uidetur. Officinæ platearii nixæ testimonio pro spodio tam Græcorum, quam
Arab.